

Aankondiging cursus Perkament maken : Dick & Ellen Timmerman

De opzet van de cursus van 2 workshops met nadere beschrijving:

1. Titel van de cursus

Het ambacht van perkament maken met het oog op de toepassing ervan in religieuze boeken en boekrollen.

2. Afgebakend werkstuk

Deelnemers maken het gehele fysieke proces van perkament maken mee (in de perkamentwerkplaats in Wierden) en worden theoretisch ingevoerd in het ambacht door perkament makers. Toepassingen worden aangereikt met het oog op nieuwe producties (boeken of boekrollen).

3. Thema van de cursus

Perkament maken en het gebruik ervan voor boekrollen en boeken is een zeer oud ambacht dat door de gehele geschiedenis der mensheid loopt. Het begon al in de Oudegyptische en Babylonisch-Sumerische culturen, en werd later ook overgenomen door de Grieken en Romeinen, ofschoon papyrus (Gr. *chartes*) in de Klassieke Oudheid het voornaamste schrijfmateriaal was. Bijzonder is dat perkament soorten (Hebr. *gewil, kelaf*) niet alleen in het oude Israël in gebruik waren (de Dode Zeerollen van Qumran, Masada en andere vindplaatsen bieden een goed “materiaal gedocumenteerd” beeld daarvan), maar door de eeuwen heen voor de Hebreeuwse heilige Schriften *in gebruik bleven*, en exclusief voor Torahrollen in synagogen, zelfs tot op de dag van vandaag.

De joodse perkament traditie werd al vroeg geadopteerd in de christelijke schrijftradities van de bijbel (OT en NT), en vanaf de 4de eeuw A. D. werd perkament (Gr. *diphtera, perkamene*) het voornaamste boek-schrijfmateriaal voor de overlevering van het christelijke religieuze document en verspreidde zich over de gehele Oosterse en Westerse wereld. In de Griekse (Byzantijnse), Latijnse, Syrische, Koptische, Armeense, Georgische, Ethiopische, Arabische, Slavische en vele andere handschrifttradities, bleef perkament in gebruik tot ver voorbij de introductie van papier (12 de eeuw) en de komst van de boekdrukkunst (15^{de}

eeuw), zelfs tot de 20ste eeuw en is, opmerkelijk genoeg, nog steeds in gebruik. Ook de klassieke literaturen werden op perkament overgeleverd gedurende de Middeleeuwen en latere tijd.

Het onderwerp van perkament van boeken staat centraal bij wetenschappelijk onderzoek van handschriften (codicologie, boekwetenschap en de historische disciplines) en dat gebeurt vanuit beschrijvende en theoretische oogpunten. Daarnaast wordt perkament nog steeds in de praktijk gemaakt, voor allerlei toepassingen, maar zeker ook voor de productie van nieuwe boeken en boekrollen.

In de Scriptorium cursus staat dit gegeven, de huidige productie van perkament centraal.

Voor wetenschappers en alle belangstellenden is het interessant en nuttig om van nabij mee te maken, hoe perkament gemaakt wordt, en de verschillende fasen gedemonstreerd worden door de perkament makers zelf, met aandacht voor alle aspecten van het maakproces (van welke dierenhuiden? met welk gereedschap? hoe wordt hoog kwalitatief perkament gemaakt voor boeken en boekrollen?).

De perkament makers Dick en Ellen Timmerman voeren belangstellenden in in dit fascinerende, nog steeds levende ambacht.

4. Inhoudelijke invulling van de workshops

Workshop 1 (in Wierden): praktische kennismaking van huiden. Van slachthuis tot perkament.

Workshop 2 (in PThU Amsterdam): korte samenvatting van workshop 1 met daarop volgende het gebruik van perkament voor een aantal doeleinden, denk b.v. aan o.a. 1. Het Rembrandthuis en 2. De (on)mogelijkheden om te drukken op perkament en 3. De preparatie van huiden voor Bijbelse teksten in het Jodendom en 4. De ontwikkeling van het boek.

5. Materiaal en gereedschappen

n.v.t.

6. Kosten plaatje

2 workshops: 80 euro pp.

7. Aantal deelnemers

maximaal 10 deelnemers.

8. Agenda (zaterdagen)

Wierden (werkplaats): zaterdag 26 oktober (Bij koud weer warm aankleden).

Amsterdam (PThU Amsterdam): zaterdag 23 november.

9. Tijdsduur

Workshop (demonstratie) 1: 11.00 uur tot 14.00 uur.

Workshop 2 (demonstratie/uitleg met beeldmateriaal): 11: 14.00-15.30 (met pauze).

10. Bronnen & Literatuur (achtergrond van de cursus)

- L. Blau, *Studien zum althebräischen Buchwesen und zur biblischen Literatur und Textgeschichte*, Strassburg, 1902, pp. 22-37.
- M. di Curci, 'The History and Technology of Parchment Making' Authored by Jehan, Giles, and Yseult AS XXXVIII (2003): <http://www.sca.org.au/scribe/articles/parchment.htm>
- D. Diringer, 'From Leather to Parchment', in *The Book Before Printing: Ancient, Medieval and Oriental (Lettering, Calligraphy, Typography)*, Cambridge, repr. 2013 [1953], pp. 170-227.

- R. P. Dougherty, 'Writing upon parchment and papyrus among the Babylonians and the Assyrians', in *Journal of the American Oriental Society*, 48 (1928), pp. 109-35.
- M. Haran, 'Technological Heritage in the Preparation of Skins for Biblical texts in Medieval Oriental Jewry', in P. Rück, *Perkament-Geschichte-Struktur, Restaurierung, Herstellung*, Sigmaringen, 1991, pp. 35-43. (Ned. Uittreksel van art. M. Haran, 'Perkament in Joods – Arabische context')
- R. R. Johnson, *The Role of Parchment in the Greco-Roman Antiquity*, 1968.
- R. Lansing Hick, 'Delet and Megillah: a fresh approach to Jeremiah XXXVI', in *Vetus Testamentum*, 33 (1983), pp. 46-66.
- S. Lauffer, *Diokletians Preisedikt*, Berlin, 1971..
- G. Moorhead, 'Parchment Assessment of the Codex Sinaiticus' (2009):
http://www.codexsinaiticus.org/en/project/conservation_parchment.aspx
- J. Poole, R. Reed, 'The Preparation of Leather and Parchment by the Dead Sea Scrolls Community', in *Technology and Culture*, 3 (1962), pp. 1-26.
- R. Reed, *Ancient Skins, Parchments and Leathers*, London, New York, 1972.
- M. L. Ryder, 'Follicle Arrangement in Skin from Wild Sheep, Primitive Domestic sheep and in Parchment', in *Nature* 182 (1958), pp. 1-6.
- P. Rück, *Perkament-Geschichte-Struktur, Restaurierung, Herstellung*, Sigmaringen, 1991.
- T.C. Skeat, 'Especially the Parchments: A Note on 2 Timothy IV. 13', in *Journal of Theological Studies*, n.s. 33 (1979), pp. 173-177.
- P. Schreiner, 'Zur Pergamentherstellung im byzantinischen Osten', in *Codices manuscripti*, 9 (1983), pp.122-127.
- S. Talmon, Y. Yadin (eds.), *Masada VI, Yigael Yadin Excavations 1963-1965, Final Reports, Hebrew Fragments from Masada, Jerusalem*, 1999, 'Writing Materials' pp. 19-20; 'Excursus on the Use of Parchment and Papyrus', pp. 26-29.

- D. Timmerman, *Perkament. Van Ambacht tot Kunst*, Wierden, 2014.
- E. Tov, *Scribal Practices and Approaches Reflected in the Texts Found in the Judean Desert*, Leiden and Boston, 2004.

11. **Locatie**

PThU in VU gebouw (De Boelelaan 1105 in Amsterdam)

Werkplaats (Wierden: adres wordt bekend gemaakt)

12. **Aanmelden en praktische informatie**

Aanmelden & inschrijven bij Scriptorium coördinator: stefanroye@hetnet.nl.

Aanbetaling vooraf te voldoen voor workshop 1.

Info over betaling, route en parkeergelegenheid ontvangt u na inschrijving.

Appendices : Afbeeldingen (1-3) Perkament maken in fasen

